Metsähallituksen luontopalvelut

Yhteisen luontomme hoitaja

Vuosikertomus 2009

METSÄHALLITUS

© Metsähallitus 2010
© Maanmittauslaitos 1/MML/10

Kansallispuistot, luonnonpuistot, erämaa-alueet, valtion retkeilyalueet sekä yleiset vesialueet, jotka olivat Metsähallituksen hoidossa 31.12.2009.

Tietoa alueiden hoidosta: www.metsa.fi/luonnonsuojelu.
Tietoa alueista ja niiden palveluista: www.luontoon.fi, www.retkikartta.fi.

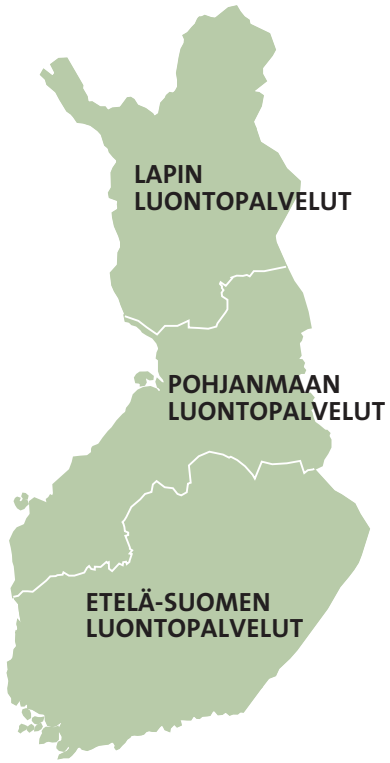

Metsähallituksen luontopalvelut

Prosessien ohjausyksiköt
PL 94, 01301 Vantaa
puh. 0205 64 100

Lapin luontopalvelut
PL 8016 (Koskikatu 44–46)
96101 Rovaniemi
puh. 0205 64 100

Pohjanmaan luontopalvelut
Torangintaival 2
93600 Kuusamo
puh. 0205 64 100

Etelä-Suomen luontopalvelut
PL 94 (Vernissakatu 4)
01301 Vantaa
puh. 0205 64 100

Valtion 12 miljoonan hehtaarin maa- ja vesiomaisuutta hallinnoiva Metsähallitus täytti 150 vuotta vuonna 2009. Vuosikymmenten aikana valtion maa- ja vesialueita on ollut useiden organisaatioiden hallussa. 2000-luvun alussa maat ja vedet saatettiin valtion kiinteistöstrategian mukaisesti yhden organisaation alle.

Metsähallituksen pitkä historia on aina kietoutunut tiiviisti Suomen valtion kehitykseen. Nykyäänkin valtion maa- ja vesialueet liittyvät monin tavoin yhteiskuntamme hyvinvointiin.

Metsähallituksen luontopalvelut suojelee ja hoitaa arvokkainta suomalaista luontoa – kansallisaarteitamme. Tarjoamme aidon luonnon kosketuksen niin suomalaisille kuin ulkomaalaisille luonnossa liikkujille.

METSÄHALLITUS
150 VUOTTA

Rikkautta luonnossa ja luonnosta

METSÄHALLITUKSEN MISSIO

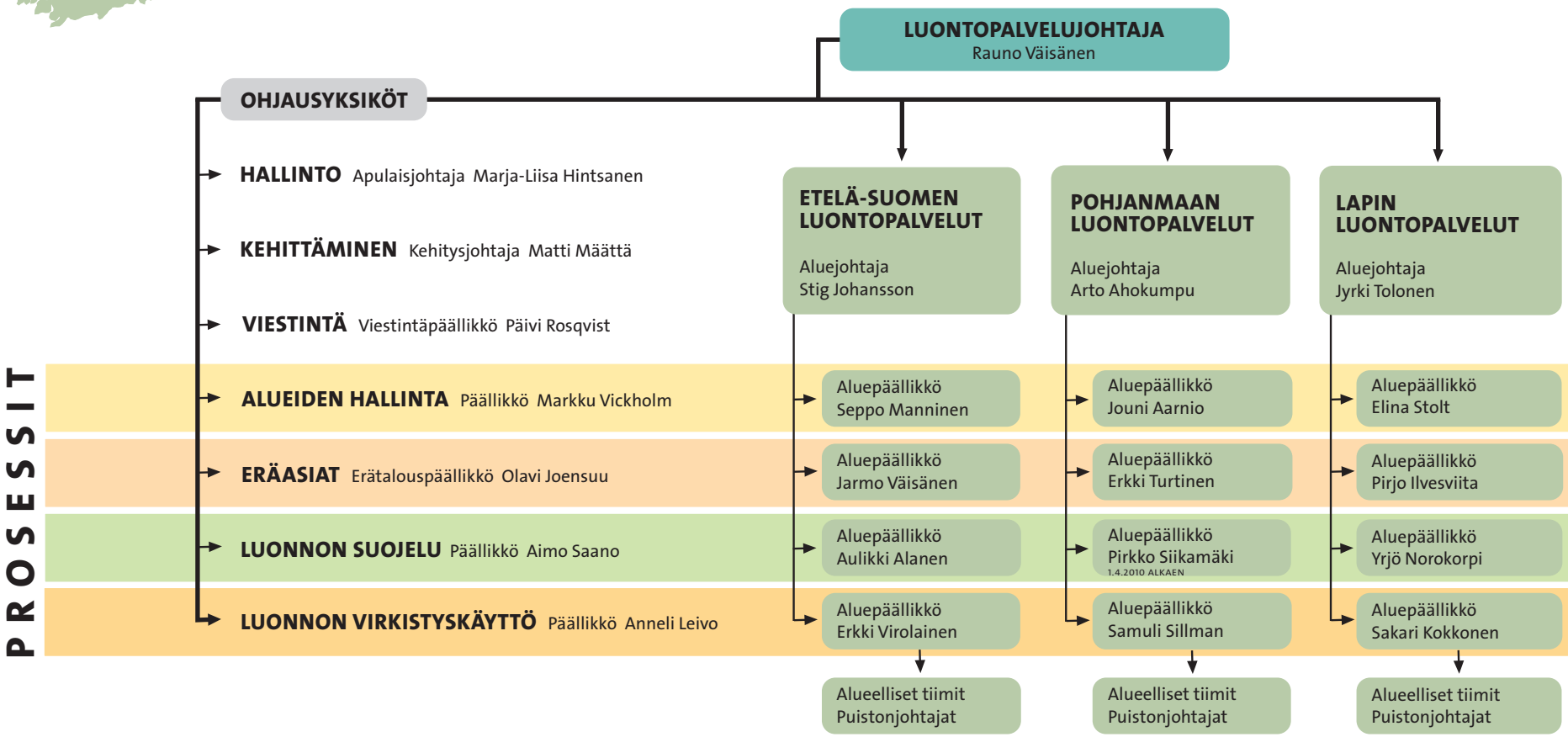

Sisällys

Luontopalvelut paljon haltijana 1

Tehokas keskushallinnon yksikkö ja vahva paikallinen toimija 3

Hoidamme suojelualueita ja luonnonvaroja vastuullisesti ja kustannustehokkaasti 5

Monipuoliset palvelumme innostavat lähtemään luontoon 8

Valtion panostus kansallispuistoihin luo edellytyksiä matkailuyrittäjille 11

Luonnon monimuotoisuuden teemavuosi 2010 12

Toimitus: Päivi Rosqvist, Tiina Grahn

Taitto: Marianne Katainen

Kansi: Jussarön saarella Tammisaaren saariston kansallispuistossa kohtaavat meri ja aarniometsä. Kuva: Jari Kostet

Metsähallitus, luontopalvelut 2010
PL 94 (Vernissakatu 4), 01301 Vantaa
Puhelin 0205 64 100

www.metsa.fi
www.luontoon.fi
www.retkikartta.fi

Erweko Painotuote Oy, Helsinki 2010

Painos 2 100 kpl

ISBN 978-952-446-756-8 (nid.)
ISBN 978-952-446-757-5 (pdf)

Painotuote
441 032

Luontopalvelut paljon haltijana

Luontopalvelujen rooli ja tulevaisuus olivat näkyvästi esillä, kun syksyllä 2009 käytiin vilkasta julkista keskustelua liikelaitosuudistuksesta ja Metsähallituksen tulevasta organisaatiomallista.

Syystäkin, koska luontopalvelut on kansallisomaisuutemme hoitaja. Vastaamme kansallispuistojen ja maamme lähes koko muunkin suojelualueverkoston luonnon- ja kulttuuriarvojen säilymisestä. Eduskunnan luonnonsuojeluun myöntämistä valtion varoista ympäristöministeriö ohjaa leijonanosan luontopalveluille. Metsähallituksen liiketoiminnan tuloilla ei rahoiteta tätä työtä.

Rahalleen yhteiskunta saa vastinetta monin tavoin. Suojelualueiden hoito on merkittävää sekä kansallisesti että kansainvälisesti: luonnon monimuotoisuuden katoaminen on ilmastonmuutoksen kaltainen uhka, jonka torjunnan tärkein työkalu on kattava ja hyvin hoidettu suojelualueverkosto. Suomen luonnonsuojelualueet ovatkin tärkeä lenkki eurooppalaisessa ja maailmanlaajuisessa suojelualueverkostossa.

Suojelutavoitteiden lisäksi suojelualueverkostoon kohdistuu monia muita yhteiskunnallisia tarpeita. Näiden yhteensovittaminen onnistuu, koska hoidamme koko maan kattavaa suojelualueverkostoa kokonaisuutena muun muassa yhtenäisten tietojärjestelmien ja uudistettujen suunnittelujärjestelmien avulla.

Alueiden hoito kokonaisuutena mahdollistaa suojeluun tarvittavien voimavarojen suuntaamisen sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Vastaavasti voimme ohjata myös valtion panostukset retkeilypalveluihin niin, että ne parhaiten tukevat matkailuelinkeinoa. Metsäntutkimuslaitoksen kanssa tekemämme selvityksen mukaan suojelualueiden retkeilypalveluihin suunnatut valtion varat palautuvatkin yhteiskunnalle takaisin jopa kaksikymmenkertaisesti paikallisena yritystoimintana.

Vaikka luontopalvelut on tehokas ja yhtenäinen keskushallinnon yksikkö, henkilöstömme on pääosin siellä missä työmmekin eli eri puolilla maata. Näin yhdistämme kansainvälisiin ja kansallisiin tavoitteisiin paikallisen näkökulman.

Luonnonsuojeluverkoston lisäksi luontopalvelut hoitaa metsästys-, kalastus-, maastoliikenne- ja erävalvonta-asioita kaikilla valtion alueilla. Suojelualueiden käyttöä voidaan tarkastella ja ohjata osana laajempien alueellisten kokonaisuuksien käyttöä.

Luontopalveluilla on myös valmiudet käyttää asiantuntemustaan luonnonsuojelualueita ympäröivien alueiden käytön suunnitteluun siten, että suojelualueverkoston kytkeytyvyyttä

METSÄHALLITUS / JARI KOSTET

voidaan kustannustehokkaasti lisätä. Esimerkiksi METSO-ohjelman puitteissa kohdistimme yhdessä Metsähallituksen metsätalouden tulosalueen kanssa Etelä-Suomen valtion talousmetsistä 10 000 hehtaaria lisäsuojeluun.

Luontopalvelujen työn tulokset vastaavat siis hyvin valtionomistajan sille asettamia tavoitteita. Kykenemme saavuttamaan ne myös kustannustehokkaasti: esimerkiksi kokonaistuottavuutemme on parantunut. Yhtenäinen valtion suojelu- ja retkeilyalueiden hoito sekä eräpalveluiden tuottaminen ympäristö- sekä maa- ja metsätalousministeriön suorassa tulosohjauksessa olisikin hyvä malli luontopalveluille myös jatkossa.

Rauno Väisänen
Luontopalvelujohtaja

”Vangit voivat työnjohtajamme ohjauksessa rakentaa tai korjata rakenteita kuten pitkospuita tai aitoja sekä osallistua luonnonhoitotöihin. Toiminnasta on hyötyä luonnolle, retkeilijöille, Metsähallitukselle ja tekijöille itselleen. He saavat työkokemusta ja sopeutuminen siviiliin on helpompaa.”

PUISTONHOITAJA ARI VÄÄNÄNEN, HÄMEENLINNA,
AULANGON LUONNONSUOJELUALUE

Lähes kaikki Metsähallituksen luontopalvelujen hoidossa olevat alueet ovat Aulangon luonnonsuojelualueen tavoin paitsi merkittäviä luontomatkailukohteita myös tärkeitä lähivirkistäytymisen paikkoja paikallisille asukkaille. KUVA: JARI KOSTET

Tehokas keskushallinnon yksikkö ja vahva paikallinen toimija

Metsähallitus on valtion liikelaitos, joka tuottaa luonnonvara-alan palveluja. Metsähallituksen tehtävät jakautuvat liiketalouteen ja luontopalvelujen tulosalueen hoitamiin julkisiin palveluihin. Niitä ovat luonnonsuojelu ja kansalaisille tuotettavat retkeilypalvelut sekä metsästykseen, kalastukseen, maastoliikenteeseen, uittoon ja siemenhuoltoon liittyvät tehtävät. Työskentelemme hajautetusti siellä, missä suojelukohteetkin ovat, mutta yhtenäisin toimintatavoin. Julkisten palvelujen rahoitus tulee pääosin valtion budjetista.

Metsähallituksen luontopalvelut hoitaa luonnonsuojeluun ja retkeilyyn varattuja, valtion omistamia alueita. Näitä ovat Suomen kaikki 35 kansallispuistoa, 19 luonnonpuistoa ja 7 valtion retkeilyaluetta sekä lähes 500 muuta luonnonsuojelualuetta. Myös Lapin 12 laajaa erämaa-aluetta ja Suomen yleiset vesialueet ovat Metsähallituksen luontopalvelujen hallinnassa.

Luontopalvelujen tuottavuus kasvoi edelleen

Luontopalvelujen kokonaistuottavuus parani lähes 5 % edelliseen vuoteen verrattuna. Indeksi kuvaa valmistuneiden loppusuoritteiden määrää suhteessa aiheutuneisiin kustannuksiin. Tuottavuusindeksin laskenta perustuu Tilastokeskuksen menetelmään.

Toimintamme tehostaminen luo edellytyksiä selviytyä tehtävistä myös niukkojen resurssien aikana. Tiivistimme organisaatiotamme yhdistämällä eräitä hallinnollisia yksiköitä sekä Pohjanmaan että Lapin luontopalveluissa. Korvaamme työmatkoja nettineuvotteluilla, mikä säästää aikaa ja kuluja ja vähentää päästöjä.

Työntekijät ovat koko Suomen alueella

Luontopalvelujen ohjausyksikössä Metsähallituksen pääkonttorissa Vantaalla työskenteli noin 5 % henkilöstöstämme. Etelä-Suomen luontopalveluissa oli vuoden 2009 lopussa 45 % henkilöstöstämme, ja Lapin luontopalvelualueella sekä Vaasasta Ouluun ja Kuusamoon ulottuvalla Pohjanmaan luontopalvelualueella molemmissa neljännes.

Luontopalveluissa tehtiin kaikkiaan 513 henkilötyövuotta eli saman verran kuin edellisvuonna. Luontopalveluissa työskenteli vuoden lopussa 385 vakinaista ja 131 määräaikaista henkilöä. Vakinaisten tekemien henkilötyövuosien osuus (68 %) kasvoi 10 henkilötyövuodella.

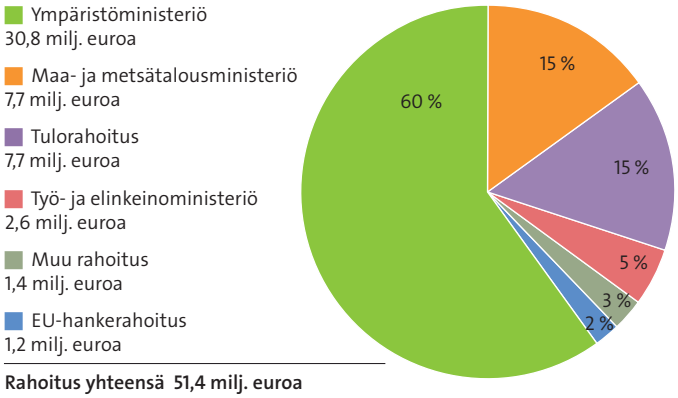

Rahoitus yhteensä 51,4 milj. euroa

Metsähallituksen luontopalvelujen työ on pääosin budjettirahoitteista. Vaikka hankerahoituksen prosentuaalinen osuus oli pieni, sen merkitys toiminnan kehittämisessä on tärkeä.

Luontopalvelut on lisäksi merkittävä opiskelijoiden ja nuorten työllistäjä erityisesti kesäaikana.

Työllistämme myös avolaitosvankeja suojelualueiden kunnostuksessa ja hoidossa mm. Nuuksiossa, Sipoonkorvessa ja Aulangolla. Viime vuonna vankien työpanos oli 33 henkilötyövuotta.

Vapaaehtoistyön määräksi vuositasolla arvioidaan noin 20 henkilötyövuotta. Esimerkiksi WWF Suomen ja Suomen luonnonsuojeluliiton kanssa järjestämme talkooleirejä, joilla tehdään luonnonhoitotöitä. Vapaaehtoiset auttavat myös useiden lajien kuten maakotkan ja saimaannorpan pesätarkastuksissa.

Metsähallituksen maa- ja vesialueiden pinta-ala 31.12.2009.

Maa-alueet	ha	josta luontopalvelujen hoidossa ha
Metsätalousalueet	5 046 000	0
Lakisääteiset suojelualueet	1 455 000	1 455 000
Erämaa-alueet	1 380 000	1 380 000
Suojeluohjelma-alueet	598 000	598 000
Muut erikoisalueet	651 000	465 000*
Yhteensä	**9 130 000**	**3 898 000**
Maa-alueet	**9 130 000**	**3 898 000 (42,7 %)**
Vesialueet	**3 411 000**	**3 153 000 (92,4 %)**
Kaikki alueet yhteensä	**12 541 000**	**7 051 000 (56,2 %)**

Metsähallituksen hallussa on valtion maita ja vesiä lähes kolmasosa Suomen pinta-alasta. Valtion retkeilyalueet (25 000 ha) ovat metsätalouden tulosalueen taseessa, mutta luontopalvelujen tulosalueen hoidossa.*

”Viime vuonna käynnistyi EU:n Life+-rahoitteinen FINMARINET-hanke. Siinä kartoitamme sukeltamalla mereisiä Natura 2000 -alueita sekä Suomen talousvyöhykettä mahdollisten uusien Natura-alueiden valintaa varten. Kansainvälisessä ULTRA-projektissa testasimme Merenkurkun matalien merialueiden laserkeilausta lentokoneella. Tavoitteena on kehittää uusi ja tehokas menetelmä merenpohjan ja sen kasvillisuuden luokittelemiseksi analysoimalla merenpohjasta takaisin heijastuvan lasersäteen ominaisuuksia.”

ERIKOISSUUNNITTELIJA MICHAEL HALDIN,
METSÄHALLITUKSEN LUONTOPALVELUJEN MERIOHJELMA, VAASA

Hoidamme suojelualueita ja luonnonvaroja vastuullisesti ja kustannustehokkaasti

Metsähallituksen luontopalveluille on uskottu vastuu lähes kaikista maamme luonnonsuojelualueista. Niiden joukossa ovat kaikki kansallispuistot. Vastaamme myös valtion metsästysmaiden ja kalavesien kestävästä käytöstä. Teemme tiivistä yhteistyötä yliopistojen ja tutkimuslaitosten sekä kansainvälisten asiantuntijaorganisaatioiden kanssa. Suomen luonnonsuojeluliitto myönsi vuonna 2009 ympäristöpalkinnon Metsähallituksen luontopalvelujen henkilöstölle ja johdolle pitkäjänteisestä työstä kansallisomaisuutemme hoitajina.

Luonnonsuojelutyön perustana on luontoarvojen tunteminen. Metsähallituksen luontopalvelujen työhön kuuluvat keskeisesti luontotyyppi- ja lajistokartoitukset, jotka auttavat kohdistamaan suojelun ja luonnonvarojen käytön oikein. Vuosien aikana olemme saavuttaneet hyvin maaluonnon luontokartoitusten tavoitteet, jotka ympäristöministeriö on meille asettanut.

Esimerkiksi vuonna 2009 teimme luontokartoituksia yli 35 000 hehtaarilla niin sanotun METSO-alueen pohjoispuolella, Keski-Lapin rehevillä soilla ja pohjoisen tuntureilla. Ennallistimme myös riekkosoita, vesilintukosteikoita ja korpia yhteensä noin 500 hehtaaria.

Pinnan alaisen maailman salat selville

Merialueiden luontoarvojen tuntemus on puutteellista. Merialueisiin kohdistuvien suojelu- ja käyttötavoitteiden yhteensovittamiseksi tarvitaan pikaisesti perustietoa vedenalaisesta luonnosta. Viime vuonna biologimme tekivät vedenalaisen meriluonnon inventointeja sukeltamalla lähes 6 000 hehtaarin alalla.

Vedenalaisen luonnon kartoitus on kuitenkin erittäin hidasta suhteessa meriluontoon kohdistuviin käyttöpaineisiin. Siksi Metsähallituksen luontopalvelut on selvittänyt mahdollisuuksia kartoittaa meriluontoa lentokoneesta, mikä nopeuttaisi kartoituksia huomattavasti. Laserkeilaukseen perustuva menetelmä on kehitetty alunperin sukellusveneiden ja miinojen löytämiseen, mutta onnistuessaan se tuo nopeasti ja tarkasti myös luontotietoa noin 30 km²:n verran päivässä.

← *Metsähallituksen meribiologit kartoittavat pinnan alta sekä luontoarvoja että kulttuuriperintöä.* METSÄHALLITUS / JAN EKEBOM

Suojelualueilla myös rikas kulttuuriperintö

Suojelualueiden kulttuuriperinnön hoito on uskottu Metsähallituksen luontopalveluille. Kuten luonnonsuojelutyön, myös kulttuuriperinnön suojelun ja hoidon perusta on arvojen kartoitus. Viime vuonna teimme esimerkiksi Lapissa kulttuuriperinnön inventointeja kymmenellä alueella, joilta kartoitimme noin 250 kulttuuriperintökohdetta. Kartoitimme myös kulttuuriperintöä veden alla mm. Hossan kivikautisten kalliopiirrosten lähellä Suomussalmella.

Kulttuuriperinnön inventoinnit kattavat 7 % luontopalvelujen hallussa olevasta maa-alasta. Luontopalvelujen käyttämää inventointimenetelmää kokeiltiin myös talousmetsissä, ja Metsähallitus teki Kansalliseen metsäohjelman toteutukseen liittyvän ehdotuksen kulttuuriperinnön inventointiohjelmaksi valtion mailla.

”*Tieto Lapin kulttuuriperinnöstä on vielä puutteellista, ja selvityksien vastuuhenkilönä saan hyödyntää ja kasvattaa arkeologin ja biologin tietojani. Kertyvää tietoa käytämme alueiden käytön suunnittelussa sekä suojellaksemme kohteita että kertoaksemme kulttuuriperinnöstä retkeilijöille.*”

ERIKOISSUUNNITTELIJA PIRJO RAUTIAINEN,
KULTTUURIPERINTÖ, ROVANIEMI

METSÄHALLITUS / PIRJO RAUTIAINEN

Kaksi peuranpyyntikuoppaa Tsarmitunturin erämaa-alueella.

ILPO AALTO

Saimaannorpan rauhoitusalueen laajeneminen on erittäin tärkeää, jotta kanta vahvistuisi. Viime vuonna koko Saimaalla syntyi vain 44 poikasta, joista 6 oli kuollut pesään.

Suojelemme lajeja maassa, vedessä ja ilmassa

Metsähallituksen luontopalvelujen vastuulla on eräiden uhanalaisten lajien valtakunnallinen suojelu ja kantojen seuranta. Lintulajeista valkoselkätikan kanta on huomattavasti vahvistunut, muuttohaukan pesintä onnistui tavallista paremmin ja merikotkan pesintätulos oli Pohjois-Suomessa normaali. Sen sijaan maakotkan ja tunturihaukan pesimätulos oli erittäin heikko huonon ravintotilanteen vuoksi. Tehostetuista suojelutoimista huolimatta naalin pesintää ei pystytty toteamaan Suomessa vielä 2009.

Saimaannorpan suojelukeskustelu oli vilkasta vuonna 2009. Maa- ja metsätalousministeriö asetti tavoitteeksi vapaaehtoisten kalastusrajoitusten pinta-alan kasvattamisen 1 500 neliökilometriin norpan keskeisillä elinalueilla. Rauhoitusalue on voimassa keväällä ja alkukesästä, jolloin poikaset ovat suurimmassa vaarassa joutua verkkoihin. Metsähallitus tehosti vapaaehtoisten sopimusten solmimista, ja yhteistyössä paikallisten tahojen ja kalastusalan toimijoiden kanssa lähes saavutimme tavoitteen.

Suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat luontoa ja ihmisiä varten

Luonnonsuojelualueiden hoitoa, käyttöä ja toimintaa ohjataan hoito- ja käyttösuunnitelmilla. Yhtenäinen suunnittelujärjestelmä varmistaa sen, että suojelualueita hoidetaan valtakunnallisena kokonaisuutena, jossa otetaan huomioon myös Suomen maailmanlaajuiset suojeluvelvoitteet ja valtakunnalliset luonnon virkistyskäytön tarpeet. Paikallinen yhteistyö nivoo suunnitelmiin alueen ihmisten toiveet ja näkemykset.

Viime vuonna laadimme hoito- ja käyttösuunnitelman 32 alueelle, kuten Seitsemisen, Liesjärven, Riisitunturin ja Perämeren kansallispuistoihin.

Tuulivoiman mahdollinen rakentaminen Merenkurkun maailmaperintöalueelle herätti vilkasta keskustelua alueella. Myös Unesco pyysi Suomelta selvitystä hankkeista. Merenkurkun maailmanperintöalueen yhteistyön pohjaksi valmistui ensimmäinen hallinto- ja kehityssuunnitelma. Luontopalvelut koordinoi maailmanperintöalueen hoitoa ja käyttöä.

Riista- ja kalakantojen hoito varmistaa erä- ja kalastusperinteen tulevaisuuden

Metsähallituksen luontopalvelut seuraa valtionmaiden riista- ja kalakantoja ja saalismääriä. Metsästyksen kiintiöinnin perustana ovat riistakolmiolaskennat sekä Pohjois-Lapissa käyttöön ottamamme kanakoira-avusteinen linjalaskentamenetelmä. Uuden, tunturialueille paremmin sopivan menetelmän ansiosta riekkokannan taso on nyt tiedossa paremmin kuin koskaan. Tiedot laskennoista menevät Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle, jonka antamiin lopullisiin tuloksiin Metsähallituksen lupakiintiöt perustuvat.

Luontopalvelujen kehittämä toimintamalli riistan elinympäristöjen aktiivista hoitoa varten otettiin osaksi talousmetsien normaalia suunnittelutyötä, mikä edellytti laajaa Metsähallituksen sisäistä koulutusta vuonna 2009.

Vuonna 2009 myönnetyn lisärahoituksen turvin aloitimme toimet kalastuksen monipuolistamiseksi ja kalaston rakenteen muuttamiseksi. Pohjois-Pohjanmaalla kunnostimme metsäpuroja taimenen lisääntymisalueilla ja Lapissa hoidimme alueen tekojärvien kalavesiä ammattikalastuksen tukemiseksi.

SAVON ERÄMEDIA / KIMMO PÖRI

← *Metsästys ja eräpalvelut valtion mailla sekä kestävistä riistakannoista huolehtiminen ovat tärkeä osa luontopalvelujen työtä. Metsästyslupakiintiöt perustuvat jatkuvasti kehittyviin riistakantalaskentoihin.*

Metsäluonnon monimuotoisuus hyötyy METSO-ohjelmasta

Metsien monimuotoisuusohjelman METSOn tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa metsäluonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys. METSO-ohjelman avulla voidaan merkittävällä tavalla parantaa myös suojelualueverkoston kytkeytyvyyttä, mikä on tärkeää sekä luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä että ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. METSO-ohjelman kohteet ulottuvat etelärannikolta Etelä-Lappiin.

Luontopalvelut osallistuu METSO-ohjelman toteuttamiseen sekä yksityisillä että valtion mailla. Saavutimme vuoden 2009 METSO-tavoitteet hyvin. Tallensimme paikkatietojärjestelmään luontotyyppien kartoitustietoja valtion suojelualueilta ja yksityismailta yhteensä 18 000 hehtaarin alalta. Teimme runsaasti myös lajiston kartoituksia. Kertynyttä tietoa hyödynnetään suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelussa sekä lajien uhanalaisuusarvioinnissa.

Kartoitusten lisäksi ennallistimme ja hoidimme METSO-alueelta metsiä, puustoisia soita, puustoisia perinnebiotooppeja, lehtoja ja muita arvokkaita elinympäristöjä yli 3 000 hehtaaria. Yhdessä Metsäntutkimuslaitoksen kanssa seuraamme ennallistamisen ja luonnonhoidon kustannustehokkuutta ja talousvaikutuksia.

Metsähallitus laati esityksen monimuotoisuuden kannalta merkittävien alueiden siirtämisestä metsätalouskäytöstä pysyvästi suojeluun. 10 000 hehtaaria kattavat kohteet on valittu pääasiassa Etelä-Suomesta. Kohteiden valinnassa hyödynnettiin Metsähallituksen oman asiantuntemuksen lisäksi luontojärjestöjen suojeluesityksiä sekä Helsingin yliopiston tutkijoiden kehittämää Zonation-ohjelmaa.

Monipuoliset palvelumme innostavat lähtemään luontoon

Yhä useampi suomalainen menee kansallispuistoon tai muuhun Metsähallituksen luontopalvelujen hoidossa olevaan luontokohteeseen kokemaan aidon luonnon kosketuksen. Hoitamillamme alueilla nautitaan ainutlaatuisista maisemista, kohennetaan mielialaa ja terveyttä ja kerätään luonnon antimia. Ylläpitämämme palvelut tekevät kokemuksesta turvallisen ja varmistavat luonnon monimuotoisuuden säilymisen suosituimmissakin puistoissa. Retken alkuun auttavat verkkosivustomme ja asiakaspalvelupisteemme.

Vuonna 2009 Suomen kansallispuistojen käyntimäärä oli lähes 1 943 500, kun se vuonna 2008 oli 1 755 500. Suosituimpia kohteita olivat Pallas–Yllästunturin, Urho Kekkosen, Nuuksion, Oulangan ja Pyhä–Luoston kansallispuistot.

Valtion retkeilyalueiden käyntimäärä oli 343 000. Kaikkien Metsähallituksen virkistyskohteiden kokonaiskäyntimääräksi on arvioitu 4,7 miljoonaa vuonna 2009. Aluekohtainen tilasto on tämän vuosikertomuksen takakannen sisäpuolella.

Luontopalvelut osallistui myös uusien kansallispuistojen valmisteluun, kun valtioneuvosto teki periaatepäätöksen Suomen 36. kansallispuiston perustamisesta Selkämerelle. Selvitys Sipoonkorven kansallispuiston perustamisedellytyksistä oli viimeistelyä vailla loppuvuonna 2009. Molemmat alueet täydentäisivät kansallispuistoverkostoamme merkittävällä tavalla.

MARKUS SIRKKA

Tiedot retkeilyreiteistä ja -rakenteista tallennetaan Metsähallituksen luontopalvelujen tietojärjestelmään. Retkikartta.fi näyttää tiedot luonnossa liikkujille.

Sähköiset palvelumme tekevät luontoon lähtemisen helpoksi

Metsähallitus ylläpitää monipuolisia verkkopalveluja luonnossa liikkujille suomen, ruotsin, englannin ja pohjoissaamen kielillä.

Luontoon.fi-sivuston suosio kasvoi edelleen ja siellä käytiin 2 262 000 kertaa vuonna 2009. Sivuston yhteyteen avautui kesällä verkkokauppa, josta asiakkaat voivat hankkia esimerkiksi kansallispuistojen ja valtion retkeilyalueiden tunnuksilla varustettuja tuotteita.

Retkikohteiden sekä kalastus- ja metsästysalueiden kartat tarjoava palvelu Retkikartta.fi kasvatti myös suosiotaan. Uusittu Suurpedot.fi-sivusto avattiin marraskuussa. Sivuston kävijämäärä nousi heti uuteen kuukausiennätykseen eli yli 50 000 käyntikertaan.

Metsa.fi-verkkosivuilta saa perustietoa muun muassa luonnonsuojelusta ja uhanalaisista lajeista sekä alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmista.

Kalastajat ovat jo pitkään voineet hankkia lupansa matkapuhelimella, mutta vuonna 2009 laajensimme tarjontaa metsästyspuolelle. Soittamalla automaattinumeroihin voi ostaa lyhytaikaisen luvan muulle pienriistalle kuin kanalinnuille.

Tiettyjen lupahakemusten teko tuli mahdolliseksi myös verkkopalvelujen kautta vuonna 2009, ja puolet luvanhakijoista otti sen käyttöön. Ammattikalastuslupien, metsästyksen kausilupien ja hirvenmetsästyslupien sähköinen hakujärjestelmä nopeuttaa myös hakemusten käsittelyä ja lupaseurantaa.

Erilaisia metsästyslupia myytiin kaikkiaan 31 900 ja kalastuslupia 77 500. Moottorikelkkojen uralupia myönnettiin 6 839 kpl, mikä kertoo sekä kelkkailun lisääntymisestä että luvattoman kelkkailun vähenemisestä.

”Erätarkastaja tekee työtä, joka on jatkunut koko Metsähallituksen 150-vuotisen historian ajan. Aluksi on valvottu, ettei puuta viedä luvatta. Nykyään valvomme, että metsästys, kalastus tai maastoliikenne valtion alueilla on luvallista. Lisäksi valvomme luonnonsuojelualueita. Lupa saattaa nyt olla tekstiviestinä asiakkaan matkapuhelimessa. Valvonta on paljolti ennaltaehkäisevää työtä eli näkymistä eräretkeilykohteissa. Koulutukseltamme me erätarkastajat olemme melkein kaikki poliiseja. Erätarkastaja on lainvalvontaviranomainen, jolla on poliisiin verrattavat oikeudet.”

ERÄTARKASTAJA TIMO RASKU, PARKANO

MARKUS SIRKKA

Kaikkien Metsähallituksen virkistyskohteiden kokonaiskäyntimääräksi on arvioitu 4,7 miljoonaa vuonna 2009.

Tyytyväisiä asiakkaita maastossa ja luontokeskuksissa

Retkeilyasiakkaiden tyytyväisyys palveluihimme säilyi hyvänä: se oli 4,2 asteikolla 1–5. Metsästäjät antoivat arvosanan 3,5 ja kalastajat 3,6, mikä on edellisten vuosien tasoa.

Jotta kaikilla suomalaisilla olisi mahdollisuus saada upeita luontokokemuksia, parannamme jälleen esteettömiä palveluitamme, viime vuonna muun muassa Napapiirin retkeilyalueella. Kohteemme ovat nyt esiteltyinä uudessa Suomikaikille.fi-palvelussa.

Pääministeri **Matti Vanhanen** teki kesäkuussa 2009 tärkeän lapionpiston sekä luonnon että nuorison kannalta Hämeenlinnan Evon alueella, kun Evon retkeilyalueen yhteyteen perustettavan nuorisoleirikeskuksen rakennustyöt aloitettiin kesäkuussa. Suomen Partiolaisten ja Metsähallituksen yhdessä rakentama leirikeskus valmistuu heinä-elokuussa 2010 pidettävälle partiolaisten Kilke-suurleirille.

Kaiken kaikkiaan palvelimme asiakkaita suojelu- ja retkeilyalueiden läheisyydessä 29 palvelupisteessä. Kokonaiskäyntimäärä luontokeskuksissa ja asiakaspalvelupisteissämme oli 866 000. Opastetuilla retkillä asiakkaiden määrä nousi lähes 48 000:een.

Metsähallituksen 150. vuosi oli kulttuuriperinnön juhlaa

Suomalaiset pääsivät monella paikkakunnalla osallistumaan Metsähallituksen 150-vuotisjuhlintaan, kun luontokeskukset järjestivät kaikille avoimia syntymäpäivätilaisuuksia. Luontokeskuksissa kiersi myös Aikapuu-näyttely, joka kertoi metsän merkityksestä suomalaisille. Seitsemisen kansallispuistossa Ikaalisten Koveron kruunumetsätorpalla järjestimme viikon ajan yleisötapahtumia.

Aulangon luonnonsuojelualueella palautimme kulttuurimaisemaan kuuluvat joutsenet monen vuoden tauon jälkeen. Keväällä 2009 Radio Hämeen kanssa järjestetyssä yleisökilpailussa joutsenpari sai Sibeliuksen innoittamana nimikseen Aino ja Janne.

Metsähallituksen juhlavuonna Petsamon kolttien asuttamisesta Inariin Sevettijärven, Nellimin ja Keväjärven kyliin tuli kuluneeksi 60 vuotta. Osana omaa juhlavuottaan Metsähallitus tuki Kolttakulttuurisäätiön toimintaa rakentamalla kolttaalueen rajalle kolttien toivoman näyttävän opastetaulun. Siinä kerrotaan koltista ja koltta-alueesta kolttasaameksi, suomeksi ja englanniksi.

Kansallispuistot ovat matkailualueiden vetovoimatekijöitä. Niiden läheisyydessä olevat hyvät matkailupalvelut innostavat matkailijoita viipymään alueella pidempään ja vierailemaan myös muilla kohteilla. KUVA: MARKUS SIRKKA

Valtion panostus kansallispuistoihin luo edellytyksiä matkailuyrittäjille

Rahat, jotka valtio sijoittaa kansallispuistojen ja retkeilyalueiden virkistyskäyttöön, palautuvat yhteiskunnalle moninkertaisesti takaisin yritystoimintana ja työpaikkoina. Valtion panostus luonnonsuojeluun ja maksuttomiin retkeilypalveluihin luo pitkäjänteiset edellytykset yritysten matkailupalveluille.

Kansallispuistojen kävijöiden rahankäytön kokonaistulovaikutus oli 85,7 miljoonaa euroa ja kokonaistyöllisyysvaikutukset 1 100 henkilötyövuotta. Valtion retkeilyalueilla vastaavat luvut olivat 17,9 miljoonaa euroa ja 230 henkilötyövuotta. Kokonaistulovaikutukset lasketaan mallilla, jonka luontopalvelut kehitti vuonna 2009 yhteistyössä Metsätutkimuslaitoksen kanssa. Kokonaistulovaikutukset tarkoittavat kävijöiden rahankäytöstä lähialueelle syntyviä vuosittaisia välittömiä ja välillisiä tulovaikutuksia.

Suosituimmissa kansallispuistoissa kävijöiden rahankäyttö voi tuoda lähialueelle jopa 20 euroa jokaista puiston palveluihin sijoitettua euroa kohti. Esimerkiksi Oulangan kansallispuiston virkistyskäytön kulut olivat vuodessa 700 000 euroa, ja puistossa käyneiden kokonaistulovaikutus alueella 14,7 miljoonaa euroa vuodessa. Valtion retkeilyalueista hyvä esimerkki on kalastus- ja koskimelontamahdollisuuksistaan tunnettu Ruunaa Pohjois-Karjalassa. Myös sinne tehty sijoitus palautuu moninkertaisesti lähiympäristöön työpaikkoina ja toimeliaisuutena.

Myönteisten talousvaikutusten edellytyksenä on se, että suojelu- ja retkeilyalueiden läheisyydessä on matkailupalveluita, joita kävijät voivat ostaa. Vertailemalla alueiden käyntimääriä ja tulovirtoja keskenään saadaan tärkeää tietoa palveluinvestointien kannattavuudesta niille alueille, joilla palvelut ovat vielä kehittymättömät.

Myös panostus valtion riistamaiden ja kalavesien hoitoon tuo miljoonia euroja pohjoisimman Suomen aluetaloudelle metsästys- ja kalastusasiakkaiden myötä.

> *”Luontopalvelut tuottaa järjestelmällistä tietoa kansallispuistojen ja muiden suosittujen retkikohteiden käyntimääristä, kävijöiden näkemyksistä ja paikallistaloudellisista vaikutuksista. Tämä auttaa kohdistamaan oikein alueiden suunnittelua ja käyttöä. Se luo myös edellytyksiä yrittäjille suunnitella pitkäjänteisesti kestävään luontomatkailuun perustuvaa liiketoimintaa.”*
>
> ERIKOISSUUNNITTELIJA JOEL ERKKONEN, LUONNON VIRKISTYSKÄYTTÖ, ROVANIEMI

METSÄHALLITUS / PÄIVI ROSQVIST

Metsähallitus tekee yhteistyötä matkailuyrittäjien kanssa kestävän luontomatkailun edistämiseksi myös saaristoalueiden kansallispuistoissa. Palvelujen ääreen pääsee oman veneen lisäksi yhteysaluksilla ja taksiveneillä.

Vetovoimaa yhdessä alueen matkailuyritysten kanssa

Luontopalvelut solmii yhteistyösopimuksia kestävään luontomatkailuun sitoutuneiden luontomatkailuyritysten kanssa. Vuoden 2009 loppuun mennessä sopimuksia oli 268. Toteutamme kumppaniemme kanssa yhteisiä markkinointi- ja viestintäponnistuksia, joiden avulla voimme houkutella kävijöitä kansallispuistoihin ja muihin kohteisiimme sekä käyttämään paikallisten yritysten palveluita.

Laadimme myös alueellisia luontomatkailusuunnitelmia, joissa linjataan periaatteet Metsähallituksen kohteisiin tukeutuvalle luontomatkailulle. Vuonna 2009 valmistui mm. Saaristomeren biosfäärialueen luontomatkailusuunnitelma. Sen avulla lisätään kävijöiden mahdollisuuksia tutustua saaristoluontoon ja -kulttuuriin tavalla, joka varjelee niiden ainutlaatuista arvoa. Aloitimme myös Kolin ja Ruunaan luontomatkailusuunnitelman laatimisen.

Luontopalvelujen vetämä Kulma-hanke luo 165 matkailuyrityksen kanssa vetovoimaisia kulttuurimatkailutuotteita Pohjois-Pohjanmaalle Kalajoelta Kuusamoon. Hankkeen myötä kartoitamme ja kunnostamme kulttuuriperintökohteita niin, että ne ihastuttavat tuleviakin sukupolvia.

Luonnon monimuotoisuuden teemavuosi 2010:

Poimintoja työstämme

Työmme suojelualueverkoston ja kestävän luonnonvarojen käytön hyväksi on tehokasta työtä luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseksi. Samalla luomme suomalaisille aineetonta ja aineellista hyvinvointia – rikkautta luonnossa ja luonnosta.

Hoidamme luonnonvaroja ja suojelualueita tuloksellisesti ja vastuullisesti

Vuonna 2010 esimerkiksi:

– Aloitamme viisivuotisen, EU:n Life+-rahoitteisen hankkeen suoluonnon tilan parantamiseksi. Tavoitteena on palauttaa luonnontilaan 4 250 hehtaaria soita.
– Teemme kaikki kansallispuistot kattavan hoidon tehokkuuden arvioinnin. Kehitämme suojelualueisiin ja niiden suunnitteluun ja seurantaan liittyvää tietojärjestelmäkokonaisuutta.
– Tehostamme vapaaehtoisten kalastusrajoitussopimusten tekoa niin, että noin 1500 neliökilometrin kokoinen saimaannorpan suojelualue saadaan yhtenäiseksi.
– Turvaamme jokirapukantoja laatimalla niiden kestävyyden parantamiseksi rapuohjelman.
– Tutkimme Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanssa metsäriekon selviytymistä ja sen elinympäristöjen käyttöä.

Aidon luonnon kosketus on kaikkien suomalaisten etu ja ilo

Vuonna 2010 esimerkiksi:

– Sovitamme yhteen Pallastunturin luonnonsuojelun ja kasvavan retkeilyn tavoitteet parantamalla retkeilyrakenteita.
– Nuuksioon rakennettavan koko Suomen luontoa esittelevän luontokeskuksen rakentaminen alkaa. Löydä Nuuksio -hankkeen avulla kehitämme alueen opastuspalveluita.
– Laadimme Oulangan suositun kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman entistä osallistavammalla tavalla.
– Kehitämme järjestelmää, jolla myymme metsästyslupia matkapuhelimella.
– Tiivistämme paikallista yhteistyötä yrittäjien, saamelaisten ja maakunta- ja kunnallispäättäjien kanssa.

Olemme matkailuteollisuuden luotettava kumppani

Vuonna 2010 esimerkiksi:

– Käynnistämme luonto- ja kulttuurikeskuksen rakentamisen Pyhä–Luoston kansallispuistoon.

Luonnon monimuotoisuus
ELÄMÄN EHTO

– Kehitämme yhteistyöyritystemme kanssa kestävää luontomatkailua monilla alueilla, mm. Rovaniemellä, Saariselällä, Kilpisjärvellä, Inarissa ja Merenkurkun maailmanperintöalueella.
– Teemme lintumatkailusta kärkituotteen Liminganlahdella.
– Rokuan–Oulujärven alue liitetään geologisesti merkittävien kohteiden GeoPark-verkostoon.
– Vahvistamme kestävää luontomatkailua Saaristomeren kansallispuistossa eurooppalaisen PAN Parks -verkoston kautta.

Tehokas hallinto ja tyytyväinen henkilöstö tuottavat hyvää tulosta

Vuonna 2010 esimerkiksi:

– Vahvistamme resurssejamme EU-rahoitteisten ja kansallisten hankkeiden avulla.
– Parannamme nuorisotyöllisyyttä palkkaamalla valtion erityisrahalla nuoria työttömiä.
– YK:n luonnon monimuotoisuuden teemavuonna osallistumme valtionhallinnon yhteiseen luonnon monimuotoisuuden teemavuoden viestintäkampanjaan Luonnon monimuotoisuus – elämän ehto.
– Vähennämme hiilijalanjälkeämme tekemällä energiakatselmukset luontokeskuksissa niin, että niillä kaikilla olisi energiatodistukset vuoden loppuun mennessä.

*Metsähallitus hoitaa Linnansaaren kansallispuiston torpan maita perinteisen savolaisen kaskiviljelytilan tapaan. Maatiainen ry valitsi torpan ympäristöineen vuoden 2009 perinnemaisemaksi. Pihapiiri ei ole muuttunut paljon sitten vuoden 1945, jolloin valtion luonnonsuojelunvalvoja **Reino Kalliola** kuvasi sen. Luonnonsuojelun uranuurtajan syntymästä oli vuonna 2009 kulunut 100 vuotta.*

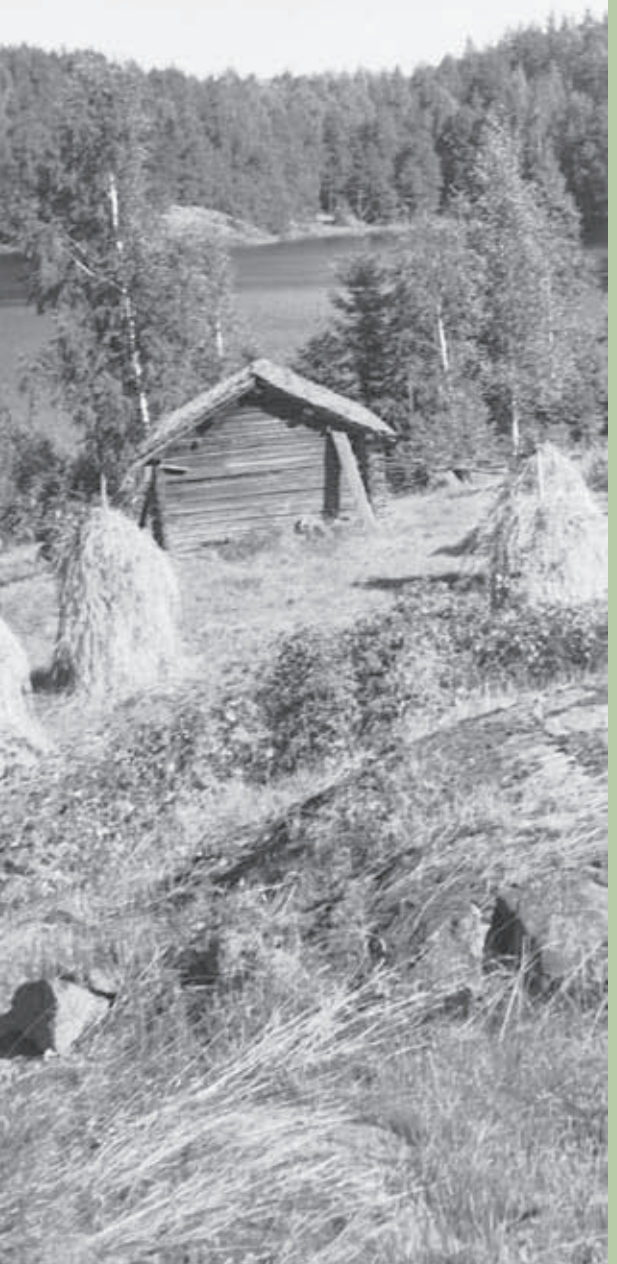

Käyntimäärät Metsähallituksen asiakaspalvelupisteissä 2009

Vuonna 2009 asiakaspalvelupisteissämme käytiin 866 000 kertaa.

Asiakaspalvelupiste	*Käyntimäärä*
Etiäinen	10 300
Hailuoto	30 000
Hautajärvi	8 200
Hossa	45 600
Häme	17 400
Ivalo	11 600
Kalajoki	28 100
Karhuntassu	38 400
Kellokas	69 000
Kiehinen	44 000
Kilpisjärvi	13 500
Koilliskaira	15 100
Korvatunturi	7 700
Nestori	27 000
Oskari	10 900
Oulanka	71 700
Pallastunturi	39 900
Petola	16 200
Pyhätunturi	25 800
Ruunaa	7 600
Seitseminen	33 000
Siida	108 200
Sinisimpukka	14 700
Syöte	32 300
Tammisaari	20 300
Teijo	26 400
Terranova	20 800
Tunturi-Lappi	26 200
Ukko	46 000

Käyntimäärät kansallispuistoittain 2009

Metsähallitus hoitaa kaikkia Suomen 35 kansallispuistoa. Käyntejä kirjattiin vuonna 2009 yhteensä 1 943 500.

Kansallispuisto	*Käyntimäärä*
Helvetinjärvi	33 000
Hiidenportti	12 000
Isojärvi	10 500
Itäinen Suomenlahti	19 000
Kauhaneva-Pohjankangas	4 500
Koli	127 500
Kolovesi	7 500
Kurjenrahka	28 500
Lauhanvuori	10 000
Leivonmäki	12 500
Lemmenjoki	10 000
Liesjärvi	30 500
Linnansaari	31 000
Nuuksio	179 500
Oulanka	165 500
Pallas–Yllästunturi	419 000
Patvinsuo	12 000
Perämeri	9 000
Petkeljärvi	19 500
Puurijärvi-Isosuo	11 500
Pyhä-Häkki	17 000
Pyhä–Luosto	128 000
Päijänne	15 000
Repovesi	74 500
Riisitunturi	15 000
Rokua	23 500
Saaristomeri	53 500
Salamajärvi	10 500
Seitseminen	45 500
Syöte	40 000
Tammisaaren saaristo	44 500
Tiilikkajärvi	7 500
Torronsuo	20 500
Urho Kekkonen	289 000
Valkmusa	7 000

Käyntimäärät retkeilyalueittain 2009

Metsähallitus hoitaa valtion retkeilyalueita, joita on seitsemän. Retkeilyalueilla vierailtiin 343 000 kertaa vuonna 2009.

Retkeilyalue	*Käyntimäärä*
Evo	50 000
Hossa	54 500
Iso-Syöte	25 000
Kylmäluoma	28 500
Oulujärvi	21 000
Ruunaa	89 000
Teijo	75 000

Metsähallituksen luontokeskukset ja palvelupisteet 2009. Yhteystiedot ja palvelut: www.luontoon.fi > Asiakaspalvelu.

© Metsähallitus 2010
© Maanmittauslaitos 1/MML/10

Metsähallituksen luontopalvelut hoitaa kansallispuistoja ja luonnonpuistoja, muita luonnonsuojelualueita, erämaa-alueita sekä valtion retkeilyalueita luonnonarvojen säilyttämiseksi ja luonnossa liikkujien palvelemiseksi. Vastaamme myös metsästyksestä ja kalastuksesta valtion mailla.

Hoidossamme ovat myös valtion omistuksessa olevat Itämeren ja järvien yleiset vesialueet.

Luontopalvelujen henkilöstö sijoittuu sinne, missä alueemme ja palvelummekin ovat: eri puolille Suomea.

Tietoa luontokohteista: www.luontoon.fi
Tietoa luontopalvelujen toiminnasta: www.metsa.fi

Yksityiskohtainen selvitys luontopalvelujen toiminnasta 2009 on luettavissa osoitteessa www.metsa.fi/julkaisut: ”Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien tilinpäätös ja toimintakertomus 2009”.

METSÄHALLITUS